

MAROJE MRDULJAŠ

PAVILJON I TRI MOGUĆA MJESTA

MIROSLAV GENG, TIN SVEN FRANIĆ, LOVORKA PRPIĆ

A PAVILION AND THREE POTENTIAL PLACES

MIROSLAV GENG, TIN SVEN FRANIĆ, LOVORKA PRPIĆ

The book entitled *Pavilion and Three Possible Sites* integrates problem research, architectural design and journalistic work. The research deals with the Đuro Đaković pavilion, one of the canonical works of post-war Modernism in Croatia, built for the needs of the Zagreb Fair. The architects think that the abandoned and dilapidated pavilion deserves revitalization and relocation. The focus of the action shifts to the individual artifact, and explores the pavilion performance at new sites (Bundek, Borongaj Campus and Maksimir). The researchers suggest repairing and renovating the existing pavilion structure and interior details. They reasonably propose a new glass membrane, which should resemble the original as close as possible. They approach the architectural heritage from the architectural design perspective, analyze the potentials and suggest effective action. Reflexivity and design-presentation precision invested in this research and art project are impressive. The researchers have shown that a creative architectural act need not result in the creation of a new structure. Instead it may result from the re-articulation of the existing one.

Knjiga *Paviljon i tri moguća mjesta – Redefiniranje i reafirmacija Paviljona 28 Zagrebačkog velesajma*, arhitekta Miroslava Begovića autora Miroslava Genga, Tina Svena Franića i Lovorka Prpić objedinjuje problemsko istraživanje, arhitektonski projekt i publicistički rad te otvara čitav niz pitanja vezanih i za modernističku baštinu, ali i za šire arhitektonske teme. Istraživanje se bavi paviljonom Đuro Đaković, jednim od kanonskih djela poslijeratnog modernizma u Hrvatskoj, a koji je izgrađen za potrebe Zagrebačkog velesajma. Arhitekti su stajališta da danas napušteni i ruševni paviljon u ponešto zabačenom dijelu, danas uglavnom neaktivnoga, velesajmskog kompleksa zaslužuje aktivaciju i premještanje na drugu lokaciju. Zamisao premještanja može se činiti radikalnom, no i paviljonska tipologija, ali i povijest Velesajma nisu nekompatibilni s tom idejom.

S obzirom da je tek tangencijalno uvjetovana namjenom, uglavnom nevezana za kontekst i maloga mjerila, tipologija paviljona bila je važno polje autonomnih konceptualnih istraživanja koja su se često provodila upravo za potrebe izložbenih i sajamskih događanja. Zagrebački velesajam, nekada globalno važna izložbena institucija, specifičan je jer nije projektiran kao sustav velikih hala, nego kao sustav u kojem je urbana matrica fiksirana, dok je građevna supstancija promjenjiva.

Pojedini paviljoni traju, a drugi se uklanjaju da bi se zamijenili drugima, pa tako danas više ne postoje lijepi radovi poput Austrijskoga paviljona Zdravka Bregovca i Vjenceslava Richtera. Također, preseljenje paviljona kao metoda nije neuobičajeno jer je, primjerice, Richterov paviljon Jugoslavije izveden na EXPO-58 u Bruxellesu preseljen u grad Wevelgem i danas u njemu djeluje škola Sint-Pauluscollege.

No, znači li preseljenje paviljona odustajanje od urbanističko-arhitektonske cjeline Velesajma, kompleksa koji je svojevrsan muzej ne samo hrvatskoga nego i međunarodnoga poslijeratnog modernizma? Na žalost, mnogi paviljoni u lošem stanju, poput paviljona Masinogradnje ili trećeg paviljona Italije, uskoro bi mogli biti nepopravljivi. Među svim tim paviljonima jedino je Đuro Đaković tehnički i mjerilom pogodan za preseljenje. U kontekstu opće nebrige za baštinu, autori istraživanja fokus akcije prebacuju na pojedinačni artefakt te istražuju performanse paviljona na novim lokacijama – na Bundeku, Kampusu Borongaj i u Maksimiru.

Akcija preseljenja otvara i dilema o materijalnim intervencijama na tijelu paviljona i pitanjima konzervacije modernizma. Treba li 'poboljšati' baštinu ili čuvati tragove prošlosti? U Japanu se tradicijska arhitektura kontinuirano obnavlja, pa s vremenom više nijedan

Arhitektonski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
Zagreb, 2020.

Str. 67, ilustrirano, summary, appendix,
bibliografija, biografije
[26/37 cm, kolor, meki uvez, hrv. jezik]

Suradnici: Robert Barbir, Boris Bičanić,
Jelena Čačić, Luka Ječić
Recenzenti: Leo Mordčin, Andrej Uchytíl

Lektura i korektura: Bojana Franić
Fotografije: Miljenko Bernfest
Graficko oblikovanje i prijelom: Zvonimir Prusina
Tisak i uvez: Ars kopija d.o.o.

ISBN 978-953-8042-58-4
CIP 001063400 [NSK Zagreb]

element građevine ne mora biti izvoran, jer se čuva ideja, a ne materijalna supstancija arhitekture. Ali ta zamjena obavlja se metodom faksimila, a objekt izgleda identično kao izvornik. Drukčiji su noviji pristupi obnovama koji čuvaju i patinu, a katkad i traumatične tragove vremena, kada oni imaju povijesnu ili društvenu važnost, kao što je to slučaj s obnovom *Neues Museum*a prema projektu Davida Chipperfielda u Berlinu. No to čuvanje povijesnih tragova istovremeno dopušta i interpolaciju sasvim novih prostornih elemenata. Autori istraživanja predlažu saniranje postojeće konstrukcije i detalja interijera paviljona Đuro Đaković te razumno predlažu novu staklenu opnu, pri čemu bi se trebalo što više približiti izvorniku. U jednoj varijaciji postava predlaže se i nova podzemna etaža koja proširuje programsku shemu paviljona, što je opravdano dokle je god zadržan integritet izvorne prostorne i formalne koncepcije.

Autori istraživanja pristupaju graditeljskoj baštini projektantski, analiziraju potencijale i predlažu konkretnu akciju. Impresioniraju refleksivnost, ali i projektantsko-prezentacijska preciznost koju su autori uložili u istraživačko-umjetnički projekt te pokazali kako kreativni arhitektonski čin nije nužno stvaranje novoga objekta, nego široki raspon re-artikulacije postojećega. Upravo ta domena ne-gradnja postaje sve važnija tema arhitekture.